

NIEUWSBRIEF STICHTING 'DE GRIJPVOGEL'

Correspondentieadressen: Bovenweg 67, 8421DC Oldeberkoop en info@stichtingdegrijpvogel.nl
Kamer van Koophandel 54603854 Bankrekeningnummer NL71 TRIO 0254 6683 80

Nummer 52/februari 2017

De tijd waarin wij leven vraagt steeds meer om het nemen van vrije (sociale) initiatieven van mensen, individueel en gezamenlijk. De Stichting De Grijpvogel is in deze geest opgericht; zij neemt zelf initiatieven en bevordert en ondersteunt het nemen van initiatieven door anderen. De overwegend kleinschalige initiatieven kunnen economisch van karakter zijn, dan wel sociaal-politiek of cultureel in brede zin (kunst, literatuur, filosofie, educatie e.d.). Nieuwsbrieven van de Stichting 'De Grijpvogel' beogen geïnteresseerden te informeren over wetenswaardigheden in dit verband. Reacties worden beslist op prijs gesteld en er bestaat geen enkel bezwaar tegen het doorsturen van de nieuwsbrieven aan andere (potentieel) geïnteresseerden. Deze nieuwsbrieven worden gepubliceerd op de website van de Stichting de Grijpvogel www.stichtingdegrijpvogel.nl en op de website van de werkgroep 'Bekiek et mar': <http://www.bekieketmar.nl/category/eigenhied/nieuwsbrief-grijpvogel/> 'Door & voor inwoners en genieters van de Stellingwerven'. De nieuwsbrieven zijn gratis te ontvangen. Donaties ter ondersteuning van het werk van de stichting zijn altijd welkom.

1. KORTE SAMENVATTING VAN DEZE NIEUWSBRIEF

In deze nieuwsbrief:

- Enkele korte berichten
  - Driedaags evenement 500 jaar Ooststellingwerf 8,9 en 10 sept. 2017;
  - Voortgang project 'Wonen op de Bult' in Oldeberkoop;
  - Werktitel manuscript gewijzigd;
  - Werkgroep 'Bekiek et mar'.
- Maatschappelijke driegerleding en Tweede Kamerverkiezingen 2017
- Publieke kunstwerk 'Tegeltableau' in Haule; Kees Hoogendam (1980).

2. ENKELE KORTE BERICHTEN

• **Driedaags evenement 500 jaar Ooststellingwerf 8,9 en 10 sept. 2017**

Kim Linse, Karst Berkenbosch en Frans Wuijts hebben het initiatief genomen tot een weekendprogramma begin september 2017 met als thema: 'Een kijkje in de geschiedenis van 500 jaar Ooststellingwerf' (1517 – 2017). Het programma ziet er als volgt uit:

Vrijdag 8 september 2017

Vrijdagavond organiseert Stichting de Grijpvogel twee lezingen in Hotel Restaurant Lunia over

- de geschiedenis van 500 jaar Ooststellingwerf;
- de ontwikkeling van oudsher van de heraldiek in de gemeente: over oude zegels, afbeeldingen van het gemeentewapen en de vlag.

Het voornemen is om daarna de presentatie te laten plaatsvinden van de uitgave van het boek: 'De raadselachtige gemeentewapens van de Stellingwerven' met voorwoord van de burgemeester van Ooststellingwerf drs. H. Oosterman. Het boek zal worden uitgegeven door de Stichting Stellingwarver Schrieversronte te Oldeberkoop.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

Zaterdag 9 september 2017

Zaterdagmorgen gaat vanaf 10.00 uur een fietstocht van start onder begeleiding van Karst Berkenbosch langs de hoogten uit de geschiedenis van 500 jaar Ooststellingwerf. De tocht zal ongeveer tot 15.30 uur duren en heeft onderweg leuke stops met veel informatie en diverse proeverijen.

Zondag 10 september 2017

Zondagmorgen vertrekken de deelnemers aan de 'Autopuzzeltocht' op eigen houtje vanaf 10.00 uur met een routebeschrijving en informatie over 500 jaar Stellingwerven. Op diverse plekken moet men de auto verlaten om jaartallen te zoeken, informatieborden te lezen etc. Op de locaties onderweg wordt gezorgd voor passend entertainment. De route zal ongeveer 110 km beslaan.

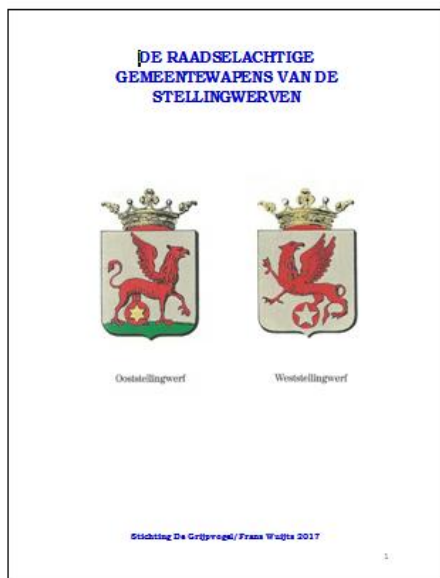
Om 18.00 uur moet de laatste deelnemer binnen zijn. De prijsuitreiking volgt daarna om 18.30 uur.

- **Voortgang project 'Wonen op de Bult' in Oldeberkoop**

Wij hebben geen enkel signaal ontvangen over de voortgang van de onderhandelingen van de gemeente met de Zethoven Bouwplangroep over de verkoop van kavels van het voormalige Blughut-terrein.

- **Nieuwe Werktitel manuscript: 'De raadselachtige gemeentewapens van de Stellingwerven' (in plaats van 'diepzinnige')**

In de vorige nieuwsbrief werd al de publicatie van het boek over de

gemeentewapens van de Stellingwerven aangekondigd. De voorlopige werktitel van het manuscript luidde: 'De diepzinnige gemeentewapens van de Stellingwerven'. Een van de kritische 'meelezers' van het manuscript (ter correctie en verbetering) wees erop dat *dingen* volgens hem niet 'diepzinnig' kunnen zijn. Dat geldt wel voor bijvoorbeeld 'een diepzinnige vraag, een diepzinnige gedachte, een diepzinnige tekst of een diepzinnig gesprek'. Hij adviseerde mij 'diepzinnig' in dit verband van de gemeentewapens te vervangen door 'raadselachtig'. 'Immers', zei hij, 'naar de diepere betekenis van de griffioen in de Stellingwerf wapens en zeker ook van de rode bal met de gouden zespuntige ster in het wapen van Ooststellingwerf en de

zilveren vijfpuntige ster (Weststellingwerf) wordt al eeuwenlang gegist. Het raadselachtige karakter ervan wordt in het boek wellicht niet definitief opgelost maar wordt toch op een nieuwe manier belicht'. Zijn advies nemen we over.

Hieronder vindt u de inhoud van de verschillende hoofdstukken.

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

DE RAADSELACHTIGE GEMEENTEWAPENS VAN DE STELLINGWERVEN

Inhoudsopgave

Voorwoord door drs. H. Oosterman

Inleiding

Hoofdstuk 1: Het huidige gemeentewapen van Ooststellingwerf

1. Gedicht 'Oons waopen' van H.J. Bergveld
2. Oud-burgemeester Bontekoe 'vader' van het huidige gemeentewapen
3. Hoge Raad van Adel en Fryske Rie foar Heraldyk
4. Keramisten Anno Smith en Kees Hoogendam

Hoofdstuk 2: Gemeentewapens van Oost- en Weststellingwerf vergeleken

Hoofdstuk 3: Speurtocht naar oorsprong en betekenis van de griffioen

1. Inleiding
2. Hybridische symbooldieren
3. Sagen, volksverhalen en andere vertellingen
4. Een voorbeeld in vroege literatuur: Roemer Pieterszoon Visscher
5. Middeleeuwen
6. Twijfel of zekerheid
7. Vroegere cultuurperioden
8. De griffioen en de Cherubijnen
9. Enkele voorlopige(!) conclusies

Hoofdstuk 4: De gemeentewapens van de Stellingwerven preciezer bekeken

1. De kronen met parels en edelstenen
2. De rode bal met ster
3. De afbeeldingen van de rode bal ('penning') vóór 1962
4. De oudste afbeeldingen
5. Karakteristiek van de afbeeldingen in de loop van de eeuwen
6. Aanduidingen voor de rode bal ('penning') vanaf begin 19^e eeuw
7. Zienswijzen van de Fryske Rie foar Heraldyk
8. Zonnewiel/zonnerad en zespuntige ster in geveltekens en wapens
9. De 'Van Batenborgh Stichting'
10. De zesster in Friesland
11. De zeven oude planeten
12. Wel of geen groene grasgrond
13. De gestrekte of gekromde voorpoot
14. De staart
15. Verbinding van griffioen en rode bal met ster

Hoofdstuk 5: Gemeentewapens en gemeentevlaggen

1. De huidige afbeelding van wapen en vlag van de gemeente Ooststellingwerf en andere uitingen
2. De huidige vlag van Weststellingwerf
3. Hoge Raad van Adel
4. Fryske Rie foar Heraldyk
5. De ontwerpen van Mr. G.A. Bontekoe
6. Gemeentewapen in raadszaal Weststellingwerf
7. Publiciteit
8. Conclusie

Hoofdstuk 6: Gemeentewapen Ooststellingwerf en de spreuk 'iuste iudicate filii hominum'

Hoofdstuk 7: Leven met heraldische oneffenheden
Epiloog – Bronnen – Bijlagen

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

Wie op basis van de inhoudsopgave geïnteresseerd is in het boek kan dat hier kenbaar maken: info@stichtingdegrijpvogel.nl. Melding van deze interesse zal niet worden opgevat als een bestelling, tenzij dat expliciet wordt aangegeven.

- **Werkgroep 'Bekiek et mar' en 'Berkoop Vol Vuur'**

De werkgroep 'Bekiek et mar' houdt een website in de lucht (www.bekietmar.nl) en organiseerde in de afgelopen jaren diverse culturele activiteiten. In 2017 zal de werkgroep deze activiteiten beperken tot het voorjaar, aangezien er vanwege 500 jaar Ooststellingwerf in het najaar in de gemeente al een overvloed aan extra activiteiten plaats zal vinden. In dit verband mag bijvoorbeeld zeker het groots opgezette openluchtspektakel 'Berkoop Vol Vuur' worden genoemd dat onder leiding van Karst Berkenbosch in oktober 2017 gedurende 5 dagen in Oldeberkoop zal plaatsvinden. Het is een initiatief van toneelvereniging 'Hoek van Zevenwouden'.

3. MAATSCHAPPELIJKE DRIEGELEADING EN TWEDE KAMERVERKIEZINGEN 2017

In de aanhef van de nieuwsbrieven van de Stichting de Grijpvogel kunnen we het volgende lezen:

'De tijd waarin wij leven vraagt steeds meer om het nemen van vrije (sociale) initiatieven van mensen, individueel en gezamenlijk. De Stichting De Grijpvogel is in deze geest opgericht; zij neemt zelf initiatieven en bevordert en ondersteunt het nemen van initiatieven door anderen.

*De overwegend kleinschalige initiatieven kunnen **economisch** van karakter zijn, dan wel **sociaal-politiek** of **cultureel** in brede zin (kunst, literatuur, filosofie, educatie e.d.).*

Deze drie begrippen 'economisch', 'sociaal-politiek' en 'cultureel' verwijzen naar de idee van de maatschappelijke driegeleding van dr. Rudolf Steiner (1861 – 1925), grondlegger van de antroposofie, econoom en maatschappijvernieuwer. Hij onderscheidt drie gebieden in de samenleving die elkaar doordringen en in zijn visie geleidelijk aan ook steeds meer op eigen benen moeten komen te staan: het economische leven, het sociaal-politieke of rechtsleven en het geestelijk-culturele leven.

Het **economische** leven kan in grote lijnen worden beschouwd als het levensgebied in de samenleving

- waarin grondstoffen aan de natuur worden onttrokken;
- waarin goederen worden geproduceerd en getransporteerd en als koopwaar verhandeld en geconsumeerd;
- waarin nadien de restanten, afvalstoffen en verbruikte goederen of producten wel of niet verwerkt weer aan de natuur worden teruggegeven of opnieuw via recycling in het productieproces en de verdere 'cirkelgang' worden opgenomen.

Met andere woorden: het is het gebied van productie, handel en consumptie van waren.

Het **sociaal-politieke of rechtsleven** kan in grote lijnen worden beschouwd als het levensgebied van het samenleven in pure zin

- waarin mensen met elkaar communiceren en elkaar ontmoeten, relaties aangaan en deze ontbinden;
- waarin onder meer rechten en plichten respectievelijk wetten gelden;

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

- waarin mensen onderling afspraken maken, overeenkomsten en verbintenissen sluiten;
- waarin mensen recreëren en aan het (ook sociale) verkeer deelnemen;
- waarin burgers kiezen en gekozen kunnen worden;
- waarin recht wordt gesproken en waarin sancties worden toegepast in geval van overtreding;
- waarin de democratie haar thuisbasis heeft, evenals de 'trias politica' (wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht);

Met andere woorden: het is het gebied van wet en recht, van afspraken en overeenkomsten, van relaties, groeperingen etc.

Het **geestelijk-culturele** leven kan in grote lijnen worden beschouwd als het levensgebied

- waarin de mens wordt opgevoed en onderwezen dan wel opvoedt en onderwijst;
- waarin hij zich ontwikkelt en werkt aan de ontwikkeling van anderen;
- waarin hij initiatieven neemt;
- waarin hij uitvindingen doet;
- waarin hij kunst scheidt of beleeft;
- waarin hij de werkelijkheid al dan niet wetenschappelijk onderzoekt;
- waarin hij informeert en publiceert;
- waarin hij zijn godsdienst, religie, levens- of wereldbeschouwing praktiseert.

Met andere woorden: het is het gebied van religie, kunst en wetenschap, onderwijs en opvoeding, gezondheidszorg, informatievoorziening etc.

Steiner geeft de noodzaak aan van een juiste verbinding van de drie grote idealen van de Frans Revolutie – *vrijheid, gelijkheid en broederschap of samenwerking* – aan deze drie maatschappelijke geledingen.

Het begrip *vrijheid* hoort in zijn visie principieel thuis in de geleding van het geestelijk-culturele leven.

Het begrip *gelijkheid of gelijkwaardigheid* hoort in zijn visie principieel thuis in de geleding van het sociaal-politieke of rechtsleven;

Het begrip *broederschap/samenwerking* hoort in zijn visie principieel thuis in de geleding van het economische leven.

Genoemde drie beginselen of idealen van de Franse Revolutie zullen volgens Steiner het meest vruchtbaar werkzaam kunnen worden, *indien zij consequent en duurzaam worden verbonden met die maatschappelijke geleding waarin zij eigenlijk thuishoren.*

Met dien verstande: onjuiste koppeling van ideaal en maatschappelijke geleding zal op den duur absoluut leiden tot verspilling, uitbuiting, onrecht, conflicten en sociale strijd. Dit inzicht dringt nog onvoldoende door. We kunnen het dagelijks om ons heen en in de wereld waarnemen.

Het lijkt ook daarom onvermijdelijk dat overmatige verspilling in het economische leven, conflicten en oorlogen tussen mensen, groeperingen in de bevolking en staten evenals beknotting van de geestelijke vrijheid van individuele en groepen mensen (zoals de vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid etc.) en ook van instituties (zoals de pers en het onderwijs) voorlopig nog wel zullen blijven voorkomen. Tenzij.....

Bovengenoemde idee van de maatschappelijke driegeleding is geen ideologie, geen model of blauwdruk die als het ware als een soort politiek programma

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

kan worden ingevoerd. Het is een richtinggevend idee/concept voor wegen waarlangs de maatschappij zich in gunstige zin praktisch kan ontwikkelen.

Steiner: 'De drie grote ideeën, die ernstig en eerlijk zullen zijn bedoeld, en die in de mensheidsontwikkeling zijn opgekomen zijn de idee van het Liberalisme, de idee van de Democratie en de idee van het Socialisme.

Als men het eerlijk met deze drie ideeën meent, zal men ze niet alle drie door elkaar kunnen husselen of de ene voor de andere in de plaats kunnen stellen, maar men zal tegen zichzelf moeten zeggen:

- van het zelfstandige geestelijk-culturele leven moet iets uitstralen wat in het gehele organisme binnenstroomt; dat is de vrije menselijke ontwikkeling, dat is het liberale element;
- in de politieke leven, in het rechtsleven moet zijn opgenomen, dat daarin alle mensen gelijk zijn; dat is het democratische element;
- en in het economische leven moet het broederlijke element heersen.

Dat moet de ware basis vormen van een sociale structuur. Daar gaat het om. Men moet wat in de loop van de mensheidsontwikkeling vooralsnog zegenrijk uit het liberalisme, de democratie en het socialisme is voortgevloeid niet eenzijdig bestrijden en ook niet eenzijdig verdedigen.

Men moet doorzien hoe in het zelfstandige geestelijk-culturele leven het liberalisme groeit dat al het overige sociale leven doorstraalt, hoe in de echte rechtstaat de democratie groeit die wederom al het overige leven doorstraalt, hoe in dat economisch leven wederom het alles doordringende socialisme heerst, dat zich – los van de overheid – slechts bezig houdt met productie, circulatie en consumptie van waren en de daardoor gelimiteerde vaststelling van rechtvaardige prijzen.

Als men dat doorziet, zal men in de huidige tijd zijn levensopvatting op een juiste wijze doordringen met het inzicht dat complete vergissingen in het uiterlijke leven minder schadelijk zijn – aangezien ze gemakkelijker kunnen worden doorzien – dan halve of kwart waarheden'.

Met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017 is het interessant om na te gaan welke van de politieke partijen de idee van de maatschappelijke driegeleding het dichtst benaderen. Hou je de partijen tegen deze meetlat, dan is echter de kans groot dat je verzeild raakt in een nogal warrige lappendeken. Maar dat is helaas zonder deze meetlat ook al vrijwel het geval.

4. HET PUBLIEKE KUNSTWERK 'Tegeltabelau' in Haule van Kees Hoogendam (1980); onderstaande tekst is deels ontleend aan het boek 'Kunstwerken aan de weg' van Karst Berkenbosch uit het jaar 2007 en deels aan de website van Hoogendam zelf.

Kees Hoogendam (Den Haag 1941) geniet van 1962 - 1967 zijn opleiding aan de Vrije Academie in Den Haag. Vanaf 1973 woont hij in Fochteloo en doet sinds die tijd onderzoek naar de vervaardigings- en stookmethoden van potten bij verschillende culturen door de eeuwen heen.

Hogendam maakt handgedraaid werk, maar doet ook aan vrije vorm en monumentale plastiek. Daarnaast maakt hij keramische muziekinstrumenten en schrijft hij regelmatig artikelen op cultuurhistorisch en vaktechnisch gebied. Hij woont sinds 2009 in Zwolle en heeft zijn atelier in Marknesse. Daar geeft hij ook zijn Keramiekcursus voor belangstellenden op elk niveau. De cursus vindt tegen geringe kosten plaats op

Vervolgblad nieuwsbrief Stichting 'De Grijpvogel'

elke donderdag het hele jaar door van 10.00 tot 16.00 uur. De locatie bevindt zich in het Waterlab in Marknesse, vlak bij Vollenhove. Leerlingen komen uit het hele land naar hem toe. Alle keramische technieken komen aan bod: kleibereiding, glazuursamenstelling, handvormen, draaien, groot werk en sculpturaal, boetseren van figuur en portret; ovenbouw en stooktechnieken met elektra, gas, olie en hout; achtergrondinformatie over de oorsprong en geschiedenis van aardewerk, steengoed, porselein en raku.

'Het 'Tegeltableau' op dorpshuis De Mande in Haule is een vrije creatie van Kees Hoogendam. Op het tableau zijn gestileerde fantasieplanten te zien. In een dorp als Haule speelt de natuur nog een belangrijke rol, vandaar dat hiervoor is gekozen. Het tableau is met opzet langgerekt uitgevoerd, om zo het langgerekte karakter van het dorp weer te geven. Het beeld valt niet alleen op door zijn

vorm en grootte, maar vooral ook door het kleurgebruik. Het heeft verder geen relatie met De Mande. Kees Hoogendam heeft naast dit tegeltableau ook nog samen met Jos Mosselveld het oorlogsmonument in Oosterwolde gemaakt. Dat het maken van aardewerk voor Hoogendam blijkbaar soms behoorlijk vermoeiend en intensief is, blijkt wel uit een tekeningetje op zijn website van een paard dat een pot maakt. Aardewerk is Paardewerk staat erbij. Is de betekenis normaal dat graaf- en spitwerk uitermate vermoeiend is, met een knipoog naar het vermoeiende grondwerk geeft Hoogendam hiermee aan dat ook het maken van aardewerk een intensieve manier van werken is.

Aardig is nog om te vermelden dat Kees Hoogendam in 1980 ontwerpen gemaakt heeft voor de herindelings van de Stationsstraat, een winkelstraat in Oosterwolde. De ontwerpen betroffen de bestrating, de bloembakken, de prullenbakken en de speel- en fietsenrekken'.

Stichting De Grijpvogel/februari 2017